

A város szélére értünk. Nem tudom, mitől volt éppen az a széle. Minden olyan volt, mint eddig is, a városnak sehol a vége. Az, aki beszélt, belém karolt, utolsóként mentünk. A pár, aki megmentett, messze elől a sorban.

Egy épület mögé mentünk, itt volt a bejárat a barlangba. Tágas volt és meleg, egyvágású emberektől zsúfolva. Itt nem alszik az ember!

– Nem mint a párizsiak, ugye? A párizsiak mind alszanak. Itt senki sem tud.

– Ne emlegesd Jugoszláviát, ne hívd őket jugóknak.

– Nehogy valaki leköpjön, összetörje csontjaidat. Itt mindannyian mások vagyunk.

– De miért nem alszanak?

Nem tudnak az emlékeiktől. Emlékeznek a városaikra, a falvaikra, utazásaikra, a gyermekkorukra és a gyerekekre, hozzátartozóikra – és asszonyaikra.

Közéjük ültem. A zsvij megszűnt. Középen nagy tűz égett, az ágak pattogtak. Sajátjaim között voltam.

1989. augusztus 23-áról 24-ére virradó éjszaka

ANTAL Géza fordítása

A MENYASSZONY PÚPJA

HEIDI VON PLATO

A fényképészek vándorolnak. Előtűnnek a messzeségből, izgó-mozgó embereké, kacsázó léptekkel közelednek. Megjelennek minden évben. A vállukon tömött fekete táska lóg, az állványaitak pedig úgy tartják, mint a dárdát. A felszerelésük súlyos teher, ezt arckifejezésük is tükrözi. Az ajkuk kissé fénylik, mert a cipekedéstől kilóg a nyelvük. A fényképészek mindent látnak, azt is, amit mi nem.

Követjük őket a kék búzavirágok között. Talán még a szelet is elfogják, a hangok is elnémulnak. Elbújunk a háttérben. A fényképészek megtűrik jelenlétünket. Odatelepednek a hajlongó búzatábla vagy a legelésző nyáj közelébe. Hívják őket a ravatalokhoz is, amikor a pap már elmondta az imáját. Talán még a halott is hallja a fényképezőgép kattánását.

Később megmutatják nekünk, amit mi nem láttunk. Bepillantunk a sötétkamrába, és nézhetjük, hogyan hívják elő a képet. Olyan ez, mintha a halál közeledne felénk.

Szívesen heverésznek a kertünkben, hemperegnek a fűvön, leszakítanak egy szálat, és egymás orrlyukába dugják. Hagyjuk, hogy csiklandozzanak bennünket. Feszés öltözőkükben fekete hollókra hasonlítanak. Viszünk nekik kávé és kalácsot, bámuljuk, amint cuppognak hozzá. Kameráik kis fekete állatokra hasonlítanak. Kezünkbe vehetjük, s a lélegzésünk ritmusára emelgetjük, mintha a súlyukat méregetnénk. A fényképészek szeme a végtelenbe lát. Követjük őket, néha mi is olyanok vagyunk, mint a levegő, mert eltűnünk. Ilyenkor még a fényképészek sem látnak bennünket.

Ma egy esküvőre megyünk velük, ott lehetünk, amikor megörökítik a vendégsereget. Árnyékként követjük még a tekintetüket is. Mikor belépünk, összekapaszkodva táncolnak, a hosszú szoknyák körbe fodrozódnak. Egy zenekar lakodalmi indulókat játszik, és a tarka sokaság a muzsika ütemére menetel. A polgármester úr maga előtt tolja a feleségét, és minden körben üdvözl, mint egy ünnepelt diák. Az örömapa megforgatja az örömanyt, és könnyedén a magasba emeli. Egy pillanatra úgy tűnik, mintha az asszony a levegőben maradna, majd visszazuhan az örömapa erős karjaiba, miközben a könnyei a férfi nyakára csöppennek.

A fényképészek örülnek a mennyezetig fölemelt örömanya láttán, és megpróbálják megörökíteni a könnyecskéket a szaténblúzon. Sehol sem találjuk az ifjú párt. Elidőzünk a büfénél, és az ujjunkat is megnyaljuk, miután megkóstoltuk a nyáron sült malacot, aminek ott a virág a szájában. Leöblítjük borral, ettől a tekintetünk puha és hízog. A nagynénik összedugják a fejüket, és a fejükön a madárfészekre hasonlító kalapjukat. Kifogásolják a drága ünnepséget, úgy vélik, ez anyagilag tönkreteszi az örömapát, s őket vele együtt. A plébános úr fejét a bibliára hajtva szunyókál egy karosszékben, talán éppen a nagycsütrőki lábmossásról álmodik. Ott terem egy fényképész, és igyekszik megörökíteni a látványt.

A menyasszony anyja összetör a markában egy borospoharat, és a friss sebből mohón kiszívja a vércseppeket.

A többi fényképész eltűnik a táncolók között. Keresik az ifjú párt, de azok sehol. Utánuk megyünk, és felajánljuk, hogy segítünk vinni az állványt. Elutasítanak bennünket. Hogy kárpótoljuk magunkat, megtapogatjuk a nagynénik hintázó mellét. Ők ezen csak nevetnek, és a zene ritmusára az ujjunkra koppintanak.

Minden zugban keressük a jegyespárt. Az éléskamrában, a pincében, ahol a bort tárolják, és a padláson, ahol koporsó nagyságú ládák sorakoznak. Ott csak két pár lábat és cseresznyevörös ajkakat látunk.

Hirtelen elhallgat az indulózene, a szél megemeli a hölgyek szoknyáját, és belefúj az urak nadrágja szárába. Mindenki a nyitott erkélyajtót nézi. Ott áll a vőlegény, tekintetét az égre emeli, mintha a Szűzanya jelenne meg előtte. Mindenki hozzá rohan, fürtökben lógnak az emberek a tekintetén. A nagynénik nyújtogatják a nyakukat, a madárfészekszerű kalapjaik is magasabbra emelednek, eközben a nagybácsik aprókat ugrálnak, megrezgetve a pocakjukat. Az apák egymás oldalát lökdösve utat törnek. A fényképészek a könyököket használják igen erőszakosan. Úgy tartják a kezükben az állványt, mint a dárdát. Utánuk nyomulunk, hogy mi is lássuk ezt a színjátékot. A szélfújta szoknyák mögül éles sikoly hallatszik.

A menyasszonyi fátyol ott leng a hársfa tetején, a fa hegyében, mintha ez a sámán fája lenne. Egy vastag ágon ül a kis púpos menyasszony, szétszagattott fehér ruhájában és vérző karral. Ezt a képet keretbe foglalja a fa világoszöld lombja. A menyasszony harangozik vaskos lábaival. A vőlegény a fának dől, átkarolja a törzsét, nagy kerek fejét a fakéreghez nyomja, és könyörög a lánynak, hogy jöjjön le. A púpos menyasszony nem válaszol, hanem még jobban szétszagattja a ruháját, a szétdobált ruhafoszalányok fölnyársalódnak az ágakra.

Az anyák beszélnek a vőlegénnyel, az apák a menyasszonnyal, majd az anyák a menyasszonnyal, az apák a vőlegénnyel. Nem értjük, mit mondanak. Az apák egymásnak ütköznek ebben a zürzavarban, az anyák csak sírnak, patakzó könnyük a kavicsra folyik, kis tavat képez, amelyen a menyasszonyi ruha cafatai úgy úszkálnak, mint a kacsák. A fényképészek körülállják a fát, és hirtelen mozdulattal előrántják gépeiket. A vőlegény dühöng, a fotósokra támad, és kiüti a kezükből a kamerát.

Egy közelben álldogáló kövér nagybácsi lefogja a feldúlt vőlegényt, félre-rángatja, hogy hagyja már békén a fényképészeket.

Azt suttogják, a vőlegény nem akarja, hogy az esküvői képen látsszon a menyasszony púpja. A menyasszony viszont szeretné megmutatni a púpját, mert úgy véli, az oldalról nagyon szép.

Legtöbben a púpos menyasszonyt figyelik, aki egyre csak szagattja a ruháját, a ruhadarabok, mint a hópelyhek, belepik a fát.

Titokban a kis menyasszony púpjára pillantunk. Úgy gondoljuk, a vőlegény még meg is csókolja az ágyban ezt a kis kidudorodást, csak a fényképen nem akarja, hogy látsszon.

A fényképészek kicserélik az objektívet, és készenlétben állnak, hátha látnak még valami újat.

A kövér bácsikák szidják a vőlegényt, és a hiányzó szerelemről beszélnek. Az apák fejbe vágják a kövér nagybácsikat, hogy azok a hársfához tántorodnak. Két felháborodott nagynéni fölmászik a fára, közben a madárfészekkalapok szinte felröppennek. Leráncigálják a kis púpos menyasszonyt, magukkal von-

szolják, nyomukban a fényképészek. Mindenki eltűnik a házban, csak mi maradunk kinn. Várjuk, hogy elüljön a vihar.

Messziről figyeljük a vőlegényt, ahogy magányosan táncol a zenekar előtt. Lesekszünk az ablaknál, és látjuk, hogy a kis púpos menyasszony megkötözött kézzel fekszik az asztalon. Az örömanya föléje hajol, és egy nagy késsel meg akarja szabadítani a púpjától.

Megdörzsöljük a szemünket, és szomorkodva keressük a fényképészeket. Ők megörökíthetnék ezt az igazságtalanságot. De a fényképészek már réges-rég eltűntek.

GALLUSZ Edit fordítása

BÚCSÚ A HOLLÓTÓL

SLAVOLJUB OBRADOVIĆ

A holló vést hoz, a balsorsot vetíti előre. Nem ajánlatos vele játszani. Vidd minél távolabb a háztól: a mezőre, a hegyvidékre!

De még fiatal, így alkalmazkodott hozzánk. Másutt nehezen kezdhet új életet. Később visszafogadhatják-e társai?

A szomszéd gyerekek találtak rá a hollóra. Etették, és megszelídült.

A holló mégsem élhet az emberek körében. Vészmadár. Engem sem hagy nyugton, reggelenként káromva ébreszt. Hívogat. Amikor belépek az ajtón, a vállamra száll, majd ott megnyugszik. Ha ránézek, rosszul leszek. A gyerekektől sem fél. Önfeledten játszanak vele, nem a babáikkal és a többi játékszerrel. Néhány nappal ezelőtt vele futkostak a mocsár örvényéig. Megrettentem . . . Az emberek azt mesélik, hogy az örvények feneketlenek. Ha a holló felszállt volna az örvények fölé, a gyerekek belefulladtak volna a mocsárba.

– Kérlek, vidd el a hollót minél messzebbre, hogy soha többé ne térhessen vissza! A gyerekeknek majd azt mondom, hogy elszállt . . . – így beszélt anyám nap mint nap.

Tudtam, hogy a Fekete Holló (így hívták a gyerekek) nem kedveli anyámat, sőt kísérti is. Az ablaka előtti díófaágon tartózkodott a legszívesebben. Mintha percnyi pontossággal sejtette volna, mikor tűnik fel anyám . . . akkor szétterjesztette szárnyait, és hangos káromásba kezdett. Anyám ráfőrdött:

– Hess innen, undok madár! Takarodj a folyó- és hegyvidékre! Válj kővé a kövek között!